

Rapport

Commissie relatie overheid (CRO)

Nederlandse
**Gereformeerde
Kerken** Hoopvol onderweg
in Gods wereld

Voor de Synode Best 2026

Inhoudsopgave

Inleiding 3

1 Opdracht 3

2 Voortgangsrapportage 4

Lidmaatschap CIO	4
De rol van kerken bij de weerbaarheid van en veerkracht in de samenleving	4
De positie van kerken in de Nederlandse maatschappij en de discussie in de politiek	4
Controle op informeel onderwijs	4
Regeldruk banken	4
Conversiehandelingen	5
Reflectie CIO inzake Binnenlandse Afstand en Adoptie	5
Wat speelt in de commissies?	5

3 Voorstel nieuwe opdracht 6

4 Begroting 6

Bijlagen 7

Bijlage 1 – Opdracht	7
Bijlage 2 - Samenstelling CRO	7

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Nederlandse Gereformeerde Kerken. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met de commissie ondersteuning synode via: cos@ngk.nl.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Inleiding

De commissie relatie overheid (CRO) behartigt namens de Nederlandse Gereformeerde Kerken de belangen richting de overheid en vertegenwoordigt de kerken in het CIO (Interkerkelijk Contact in Overheidszaken). De CRO en de CGV dragen vanuit die belangen en op allerlei deelterreinen uiteenlopende verantwoordelijkheden. In grootte zijn de NGK het derde kerkgenootschap van Nederland, waardoor vaak een beroep wordt gedaan op inzet vanuit beide commissies en SKW. In paragraaf 3 zullen voorbeelden worden gegeven van de zich verscherpende discussie rond kerkgenootschappen en andere religieuze organisaties.

1 Opdracht

De CRO behartigt namens de NGK de belangen richting de overheid. Dit gebeurt vooral via het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO), zowel in de plenaire vergaderingen als in de deelcommissies voor Onderwijs, Kerkgebouwen en (tot oktober 2025) Gezondheidszorg (CIO-G). Voor de terreinen Justitie (CIO-J, geestelijke verzorging in detentie) en Defensie (CIO-M) is de NGK vertegenwoordigd vanuit de commissie geestelijke verzorging (CGV). Die commissie heeft in najaar 2025 ook de vertegenwoordiging in CIO-G overgenomen, nadat Bart Nitrauw zijn lidmaatschap van de CRO had beëindigd. Het moderamen is ingelicht omtrent diens aftreden en deze wijziging. Lid CGV Bert Houwen is aangemeld bij CIO en heeft de vertegenwoordiging overgenomen. In bijlage 2 vindt u een overzicht van de samenstelling van de CRO en de mutaties in de afgelopen jaren.

De Synode Deventer 2023 heeft de CRO opgedragen te streven naar nauwere samenwerking met de CGV waar het overheidsbeleid betreft. Door de inzet van Kees Smit is deze samenwerking versterkt. Ook wordt ernaar gestreefd jaarlijks een gezamenlijke vergadering te houden met alle NGK-afgevaardigden, waaronder Reinout Roukema (CIO-J) en Hans van den Brink (CIO-M).

De CRO vergadert ongeveer vijf keer per jaar, doorgaans op de woensdagavond voorafgaand aan de plenaire CIO-vergadering op vrijdag. Tijdens deze bijeenkomsten bespreekt de commissie de stukken die in het CIO aan de orde komen. De voorzitter neemt de gezamenlijke inbreng mee naar het interkerkelijk overleg en vertegenwoordigt daar de NGK.

Eimert van Middelkoop, in het verleden voorzitter van het deputaatschap vanuit de GKv en kort voorzitter van CRO, is op persoonlijke titel, maar wel als lid van de NGK, lid van het moderamen van CIO-plenair. Met hem wordt goed samengewerkt.

CIO-plenair organiseert met enige regelmaat expert-sessies, bijvoorbeeld over de relaties met banken en bepaalde technische procedures. In voorkomende gevallen worden de NGK dan vertegenwoordigd door SKW. SKW ontvangt verslagen van de plenaire vergaderingen en wordt waar opportuun betrokken bij het werk van de CRO.

2 Voortgangsrapportage

Thema's die afgelopen tijd speelden:

Lidmaatschap CIO

In de verslagperiode zijn de samenwerkende migrantenkerken – verenigd in SKIN – geassocieerd lid van CIO geworden. SKIN kent meer dan 1200 lidkerken, vaak klein en lokaal georganiseerd, met weinig financiële middelen en slechte of soms geen huisvesting. Dat voegt een geheel nieuwe problematiek toe aan de agenda en zorgt voor nieuwe taken voor het secretariaat. Maar met de inbreng van enkele andere kerken van buitenlandse origine, zoals de Syrisch -Orthodoxe, zorgt het ook voor een inhoudelijke bijsturing: van kathedralen tot parkeergarages en verscherping van bancaire kwesties (zie onder). Er is één nieuw kerkgenootschap toegelaten – de Brunstad Christian Church, opvolger van de “Noorse Broeders”. Gezien het verleden is door het moderamen met hen een gesprek gevoerd alvorens positief te adviseren.

De kerk van Jezus Christus en de Heiligen der Laatste Dagen ('Mormonen') heeft een aanvraag ingediend te mogen toetreden. Het moderamen houdt dat in overleg met de plenaire vergadering af.

In de juni vergadering is bekendgemaakt dat Hugo de Jonge, Commissaris van de Koning in Zeeland, in december Jaap Smit zal opvolgen als voorzitter van CIO.

De rol van kerken bij de weerbaarheid van en veerkracht in de samenleving

Het CIO heeft in januari 2026 een algemene tekst gepubliceerd, voor gebruik door kerken. Deze handreiking is opgesteld in het licht van de maatschappelijke en mondiale spanningen maar is ook toepasselijk op andere vormen van crisis, zoals een (lokale) natuurramp of andersoortige crisis. Door de eerstgenoemde spanningen is (civiele) weerbaarheid en veerkracht een urgent thema. De dreiging is actueel, maar niet acuut. De Nederlandse overheid kijkt naar de kerken (en synagogen) voor een bijdrage bij het weerbaarder maken van de samenleving als er sprake is van een ramp of crisis. Het ondersteunen en bijstaan van mensen in nood is voor kerken een vanzelfsprekende taak. CRO maakt in samenwerking met CGV (dat hieraan studiedagen heeft gewijd) een op onze kerken toegesneden tekst.

De positie van kerken in de Nederlandse maatschappij en de discussie in de politiek

In de verslagperiode heeft CIO – en daarmee uiteraard de CRO – regelmatig moeten spreken over de manier waarop vanuit maatschappij en politiek (vooral de Tweede Kamer) wordt gekeken naar de rol en positie van de kerken. Onder druk van vrees voor witwassen, buitenlandse inmenging en buitenlandse financiële beïnvloeding worden door het kabinet en vanuit de Tweede Kamer regelmatig voorstellen gedaan om de ruimte van maatschappelijke organisaties in te perken of die organisaties, inclusief kerkgenootschappen, te controleren. Christelijke partijen proberen soms voor kerken uitzonderingen te bedingen, maar de ontvankelijkheid voor die uitzonderingen is niet steeds aanwezig (nog afgezien van de vraag of die opportuun zijn). Kerken werken soms hier samen met heel andere maatschappelijke organisaties, zoals bij de Wet Toezicht Maatschappelijke Organisaties met “Goede Doelen Nederland”.

Controle op informeel onderwijs

Een voorbeeld van bovenstaande is dat de CIO-voorzitter namens de kerken een kritische brief aan politieke partijen heeft gestuurd, met als strekking dat een generieke vorm van overheidstoezicht op informeel onderwijs tegen haat en discriminatie zijn doel voorbijschiet, botst met fundamentele vrijheden en daarmee niet past in een democratisch verkiezingsprogramma. Vooral CDA, ChristenUnie en SGP steunen binnen de Tweede Kamer de belangen van de kerken. De kerken werken echter ook samen met sportkoepels en Scouting Nederland.

Regeldruk banken

Het contact van CIO en de lidkerken met ING loopt beter (na eerder al Rabo en ABN/AMRO). De banken hebben nu alle drie een groep mensen die kennis heeft over hoe kerken werken.

Conversiehandelingen

In 2023 heeft CRO gerapporteerd dat vanaf 2021 in de politiek wordt gesproken over een verbod op “homogenizing” (conversietherapie). De Tweede Kamer had in het initiatiefwetsvoorstel ‘Strafbaarstelling conversiehandelingen’ uitgesproken dat therapie of gebedspastoraat om homo’s te ‘genezen’ bij wet verboden zou moeten worden. In voorbereiding daarop heeft het ministerie van VWS een enquête uitgezet, om de omvang van het verschijnsel in kaart te brengen. Deze vragenlijst bleek dermate suggestief, dat gezamenlijk in het CIO besloten is hier geen medewerking aan te verlenen. De Raad van State heeft negatief op het initiatiefvoorstel geadviseerd, waarna het in 2025 is geamendeerd, opnieuw ingediend en in het voorjaar van 2026 door beide kamers aanvaard.

Reflectie CIO inzake Binnenlandse Afstand en Adoptie

In voorjaar 2026 heeft CRO het moderamen van de Synode op de hoogte gehouden van een discussie binnen CIO en de reactie van CIO op de maatschappelijke discussie over het rapport “Schade door schande” van Micha de Winter, waarin verhalen worden gedeeld van vrouwen en kinderen die geraakt zijn door gedwongen afstand en adoptie in – vooral – de tweede helft van de vorige eeuw. CIO erkent de problematiek en de pijn die wordt ervaren, maar ziet geen reden tot excuses voor een in die tijd maatschappelijk aanvaarde (en toen goed bedoelde) aanpak.

Wat speelt in de commissies?

CIO-Geestelijke verzorging (CIO-G)

De vertegenwoordiging in het CIO-G, voorheen verzorgd door de CRO, is overgenomen door de commissie geestelijke verzorging (CGV). Korthedshalve verwijzen we voor de rapportage vanuit het CIO-G naar het rapport van de CGV.

CRO blijft verantwoordelijk voor inbedding van alle commissies binnen CIO en voor de bredere context.

CIO-Kerkgebouwen (CIO-K)

Binnen CIO-K is gesproken over subsidieregeling voor de instandhouding van monumentale gebouwen en de restauratieregeling voor grote monumentale gebouwen; het project Toekomst Religieus Erfgoed (TRE); de omgevingswet en de gevolgen voor kerkelijke gebouwen; energie voor kerken, verduurzaming van kerkelijke gebouwen en de energiebesparingsplicht voor kerkgebouwen.

Tevens zijn regelmatig de volgende onderwerpen aan de orde geweest: giftenaftrek en ANBI en de jaarlijkse publicatieplicht, bancaire ontwikkelingen en het ‘traject gelddrukreductie’.

CIO-Onderwijs (CIO-O)

CIO-O heeft voor zover het de protestants-christelijke kerkgenootschappen betreft een adviserende taak richting het bestuur van PC GVO, de stichting die fungeert als werkgever voor hen die op de openbare scholen het protestantschristelijk godsdienstig vormend onderwijs verzorgen. Die adviserende taak is verankerd in de statuten van PC GVO. In het huidige schooljaar verzorgt PC GVO ongeveer 1200 lessen per week. Dr. Van Doleweerd is benoemd als lector aan de Driestar te Gouda, die o.a. via onderzoek en advies de PC GVO-docenten begeleidt/professionaliseert in hun godsdienst-pedagogisch en didactisch handelen. De opdracht is afgerond en de uitkomsten van het lectoraat worden geïmplementeerd.

CIO-O bezint zich daarnaast op vragen die te maken hebben met de verhouding staat – kerk- onderwijs en geeft in voorkomende gevallen gevraagd en ongevraagd advies aan CIO-plenair over onderwerpen die liggen op dat terrein. De volgende onderwerpen zijn aan de orde geweest:

- Dreigende stopzetting (onder het kabinet Schoof) van de bekostiging van het vormingsonderwijs op openbare scholen. Is afgewend;
- Plannen van het ministerie mbt het toezicht op informeel onderwijs.

De afgevaardigde van de Nederlandse Gereformeerde Kerken is voorzitter van CIO-O. in deze functie heeft zij contact met de secretaris van CIO-plenair en woont een keer per jaar een vergadering van CIO-moderamen en CIO-plenair bij waar informatie gegeven over de ontwikkelingen binnen de commissie.

3 Voorstel nieuwe opdracht

Voorstel is om vooralsnog op deze voet verder te gaan, en als volgt te besluiten:

Materiaal:

rapport van de commissie relatie overheid, d.d. 19 juni 2026.

Besluit:

de commissie relatie overheid opdracht te geven om:

- a. de belangen van de kerken in voorkomende gelegenheden te behartigen bij de overheid;
- b. zich desgevraagd of op eigen initiatief tot de overheid te richten over voor de kerken relevante aangelegenheden op het publieke terrein;
- c. de Nederlandse Gereformeerde Kerken te vertegenwoordigen in het werk van het interkerkelijk contact in overheidszaken (CIO);
- d. met de Commissie Geestelijke Verzorging te blijven samenwerken – ieder vanuit eigen en gezamenlijke verantwoordelijkheden - voor zover het overheidsbeleid betreft;
- e. over de werkzaamheden van de CRO te rapporteren aan de volgende synode.

4 Begroting

De CRO had een jaarlijks budget van € 500,- voor onkostenvergoedingen. Dat was mede omdat voorheen de reiskosten bij het CIO konden worden gedeclareerd. Dit is inmiddels niet meer het geval.

Dankzij gastvrijheid van de penningmeester konden de vergaderkosten in 2025 worden gereduceerd: naast € 787 aan declaraties van vooral reiskosten, bedroegen vergaderkosten nog slechts € 110.

Wij verzoeken in de begroting € 1.000 op te nemen voor kosten van reizen, activiteiten en vergaderingen.

Het werk dat wordt verzet door de Stichting KerkenWerk wordt opgenomen bij hun begroting.

De bijdrage 2026 van de NGK aan het CIO betrof € 21.810 (deel CIO is € 21.197 en deel ANBI € 613).

Voor 2027 en volgende jaren zal dit bedrag geïndexeerd worden, de verwachting is dat die stijging 2,5% - 3% per jaar bedraagt. Naast deze indexering zal er een jaarlijkse verhoging met ca. € 600 worden doorgevoerd doordat er een afbouw plaatsvindt van een bijdrage uit de reserves van CIO-ANBI. Dit betekent een extra verhoging in 2027 van ca. € 600, in 2028 van € 1.200, in 2029 van € 1.800 en in 2030 van € 2.400.

Bijlagen

Bijlage 1 – Opdracht

Besluiten Synode Deventer 2023 over commissie relatie overheid

De Synode van de Nederlandse Gereformeerde Kerken Deventer 2023 besluit:

Besluit 1:

de commissie relatie overheid onder dankzegging voor de door haar uitgevoerde werkzaamheden decharge te verlenen voor het gevoerde beleid.

Besluit 2:

de commissie relatie overheid opdracht te geven om:

- a. de belangen van de kerken in voorkomende gelegenheden te behartigen bij de overheid;
- b. zich desgevraagd of op eigen initiatief tot de overheid te richten over voor de kerken relevante aangelegenheden op het publieke terrein;
- c. de Nederlandse Gereformeerde Kerken te vertegenwoordigen in het werk van het interkerkelijk contact in overheidszaken (CIO);
- d. te streven naar nauwere samenwerking tussen de CRO en de Commissie Geestelijke Verzorging, voor zover het overheidsbeleid betreft;
- e. over de werkzaamheden van de CRO te rapporteren aan de volgende synode.

Besluit 3:

voor de periode 2024-2026 voor bijdragen aan CIO en ANBI en haar eigen onkosten een totaalbudget te verlenen van € 69.000.

Bijlage 2 - Samenstelling CRO

Dhr. J. (Jos) Douma, voorzitter, afgevaardigde CIO-plenair (sinds 2024)

Mw. A.E.H. (Annelies) van der Kolk, afgevaardigde CIO-O (onderwijs) en CIO-K (kerkgebouwen) (sinds 2017)

Dhr. J.A.W. (Jacques) Pilon, penningmeester

Mw. H.J. (Hillie) van de Streek (sinds 2022)

Dhr. C. (Kees) Smit, lid CGV (sinds 2025)

Mw. I.R. (Irene) van Renssen, secretaris (sinds 2024)

De huidige samenstelling van de commissie is hierboven weergegeven. In de verslagperiode waren er de volgende mutaties:

In juni 2024 trad Hester den Oudsten – na jaren de commissie van de (oude) NGK te hebben voorgezeten en één jaar voorzitterschap van de CRO - terug als voorzitter en trad Jos Douma aan als voorzitter.

In september 2024 aanvaardde Irene van Renssen het beroep vanuit de commissie om toe te treden als secretaris.

In juni 2024 verzocht Bart Nitrauwegens overgang naar de PKN te worden ontheven van zijn taak als lid van de commissie en vertegenwoordiger in CIO-G. Zie verder onder CIO-G.

In het najaar van 2025 is Kees Smit – ook voorzitter van CGV – lid geworden van het CRO.

In maart 2026 verzocht Hilde Mulder ontheffing. Zij kon haar lidmaatschap niet langer combineren met haar werk- en zorgtaken. De commissie formuleert een profiel voor een opvolger.